

РОЛЬ КОНСАЛТИНГУ У РОЗВИТКУ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ

І. І. Кравчук, д.е.н., доцент,

І. А. Кравчук, к.е.н.

Житомирський національний агроєкологічний університет

Використання консалтингових послуг є актуальним організаційним інструментом в управлінні сільськогосподарськими підприємствами, що дозволяє запроваджувати інноваційні технології виробництва й реалізації продукції, формувати локальні та регіональні функціональні системи агробізнесу, розвивати адаптивні до стейкхолдерського середовища інформаційно-комунікаційні системи.

Натепер в Україні стрімко розвивається ринок органічної продукції, сформовано потужну базу законодавчого забезпечення щодо її виробництва та обігу, формуються регіональні та локальні органік-анклави, створена та удосконалюється спеціалізована інформаційно-комунікативна мережа. Разом із тим, керівники сільськогосподарських підприємств, фермерських господарств наголошують на потребі в кваліфікованому інформаційно-технологічному супроводі при переході на органічне виробництво.

Результати авторського соціологічного опитування, проведеного серед керівників сільськогосподарських підприємств та фермерських господарств Житомирської області (всього 200 респондентів) з метою виявлення факторів, що гальмують впровадження інновацій, зокрема, перехід на органічне виробництво, вказують на те, що відсутність інформаційного й технологічного супроводу переходу на органічне виробництво, проектного та організаційного забезпечення етапів переходу є основними гальмівними чинниками (58 %, 44 %, 63 % відповідно).

З огляду означеного вважається доцільним запропонувати алгоритм формування механізму використання консалтингових послуг з розвитку органічного виробництва локальним суб'єктам аграрного сектору – сільськогосподарським підприємствам, фермерським господарствам, інтегрованим структурам агробізнесу на сільських територіях.

Першим кроком цього алгоритму вбачається прийняття рішення про переходу на органічне виробництво, визначення основних етапів організаційних змін (завдань), які необхідно виконати. *Другим кроком* є оцінка потенціалу підприємства щодо переходу на органічне виробництво, в результаті якої визначається потреба у фінансових

ресурсах на перехід, оцінюються ризики тривалості перехідного періоду та окупності витрат. В цей період необхідно здійснити деталізацію процесів, які стануть потенційними об'єктами консультування. *Третім кроком* є пошук консалтингової організації для замовлення відповідної послуги.

Натепер в Україні сформована система органік-консалтингу, суб'єктами якої є незалежні сертифіковані консультанти, сільськогосподарські дорадчі служби та їх галузеві й регіональні представництва, спеціалізовані консалтингові фірми, проектні та гранові організації [1,2,3,4]. В результаті аналізу змісту їх консультаційної діяльності здійснено класифікацію консалтингових продуктів в Україні (рис. 1).

Продукт-розрахунок	Продукт-проект	Організаційний продукт
Супровід до сертифікації	Органічна сертифікація	Зустрічі та консультації для початківців
Розробка системи компостування для ферм ВРХ	Маркетинг органічних продуктів	Зустрічі та консультації з практиками органічного землеробства
Проведення агрохімічного аналізу ґрунтів	Консультації по інфраструктурі та веденню діловодства в органічному землеробстві	Переробка різних видів органічних відходів Виробництво органічних добрив + біодинаміка Будівництво органічного житла та виробництво біодинамічних будівельних матеріалів
Розробка і впровадження технологічних карт, сівозміни, підбір техніки, з урахуванням особливостей підприємства	Проект «Автономна родова садиба»	Залучення інвесторів та проектів підтримки органічного сектору
Розробка і впровадження у виробництво технологій, що базуються на застосуванні живих культур ґрунтомешкаючих бактерій з вираженою фунгіцидною дією	Розробка програми вирощування органічної продукції	Українське законодавство в сфері органічного виробництва
Програма біологічного захисту рослин	Розробка агротехнологій для різних ґрунтово-кліматичних зон	Бізнес-освіта для підприємців та операторів органічного ринку, навчання персоналу
Аналіз валового прибутку по ряду ягідних та овочевих культур	Підбір згідно результатів тканинної діагностики індивідуальних бактеріальних комплексів	Розробка та впровадження внутрішньої системи якості для вирощування органічної продукції на основі Постанови ЄС для кооперативів
Застосування біопрепаратів, та мікро-елементів біологічного походження та комплексний захист сільськогосподарських культур	Підбір оптимальних систем живлення і систем захисту рослин в різних кліматичних зонах	Дослідна справа в органічному землеробстві та рослинництві
Аналіз ризиків під час експорту органічної	Впровадження стандарту вирощування nГМО сої «Дунай соя/Європейська соя»	Проведення тренінгів, семінарів, доповідей на наукових конференціях, підбір кадрів
Технологічний супровід підприємств при органічному вирощуванні плодових та ягідних культур	Проект «Розвиток органічного ринку в Україні», проект ЮНІДО-ГЕФ «Підвищення енергоефективності та стимулювання використання відновлюваної енергії в агро-харчових та інших МСП України» та інші міжнародні проекти технічної допомоги	Укладання експортних контрактів та ведення переговорів
Розробка та супровід технологій вирощування ягід із використанням сертифікованих для органічного виробництва біопрепаратів		Навчання та обмін досвідом у практичних семінарах з біодинаміки за участю Закса Райнера

Рис. 1. Види консалтингових продуктів, орієнтованих на розвиток органічного виробництва в Україні

Джерело: сформовано на основі [1,2,3,4].

Дослідженням встановлено, що основними видами консалтингових продуктів в Україні з підтримки розвитку органічного виробництва є продукт-розрахунок, продукт-проект, організаційний продукт. При прийнятті рішення про використання консалтингових послуг керівник сільськогосподарського підприємства має чітко уявляти сенс і зміст цієї послуги (наприклад, консалтингова фірма розробить програму захисту рослин, здійснюватиме повний супровід з органічної сертифікації, розробить проект автономної родової садиби, здійснить аналіз локальних ринків органічної продукції для умов конкретного підприємства тощо), а підписання угоди з конкретною консалтинговою фірмою вважатиметься *четвертим кроком* алгоритму формування механізму використання консалтингових послуг з розвитку органічного виробництва. *П'ятим кроком* є отримання консалтингового продукту та використання його у механізмі управління розвитком органічних технологій на підприємстві.

Вартість консалтингових продуктів встановлюється суб'єктами надання консалтингових послуг й часто продукт-розрахунок, продукт-проект є непривабливими за ціною для локальних виробників сільськогосподарської продукції. В цьому сенсі альтернативою класичному консалтингу можуть виступати організаційні консалтингові продукти (рис. 1), які позиціонуються як зустрічі та консультації для початківців з практиками органічного землеробства, навчання та обмін досвідом у практичних семінарах з біодинаміки, бізнес-освіта для підприємців.

Важливим аспектом при цьому є те, що наразі більшість цих заходів реалізується в рамках міжнародних грантів і проектів, а участь в них сільськогосподарських виробників є безкоштовною, а більшість органік-консультантів також є учасниками відповідних проектів та грантів – “Розвиток органічного ринку в Україні”, що впроваджується Дослідним інститутом органічного сільського господарства (FiBL, Швейцарія) за фінансової підтримки Державного секретаріату Швейцарії з економічних питань (SECO); “Розробка та проведення авторського курсу “Я – Фермер 2.0” (за підтримки UHBDP та MEDA) для фермерів початківців у 2017-2018 рр.; видання довідника “Практичний довідник органічного експортера до ЄС”; “Розвиток органічного ринку в Україні”; “Підвищення енергоефективності та стимулювання використання відновлюваної енергії в агро-харчових та інших МСП України”; “Насіннева скарбниця”; “Центр “Зелене досьє””.

Використання консалтингових послуг локальними виробниками сільськогосподарської продукції дозволяє підвищувати ефективність реалізації управлінських рішень в процесі переходу на органічне виробництво, стимулює розвиток інтелектуального потенціалу управління, формує основу локального інноваційного розвитку сільського соціуму.

Список літератури.

1. Білик Т., Галашевський С. Довідник консультантів з органічного виробництва та ринку органічних продуктів. ПП «АРТ ОК», 2018. 28 с.
2. Проект "Розвиток органічного ринку в Україні". URL: <https://ukraine.fibl.org/ua/ua-resources/ua-publications.html> (дата звернення 07.03.2019 р.):
3. Україна: Органік бізнес-довідник, 2013. URL: http://znau.edu.ua/media/nauka_innovation/organic/Org_biseness_center.pdf (дата звернення 16.02.2019 р.).
4. Настанова щодо розвитку ринку органічної та екологічної продукції в Україні. URL: http://cci.dp.ua/tl_files/data/curier/Events/2016/september/Organic-Guide-2016.pdf (дата звернення 22.03.2019 р.).